

PERO DE ARDIA

Por: José Miguel Besada Fernández

Como di o profesor Filgueira Valverde no seu traballo “Lírica Medieval Gallega y Portuguesa”: “*Pero d’Ardia é un dos enigmáticos poetas do século XIII*”. Refírese ao pouco coñecemento que se ten del como dalgúns outros poetas - trobadores e xogares - do seu tempo, tamén pouco coñecidos. De Pero de Ardia só se sabe ou se deduce o seu lugar de orixe, a época e a temática da súa obra, que é escasa ou testemuñal, ben pola pouca produción, que non é probábel ou ben porque nesa época gran parte deste tipo

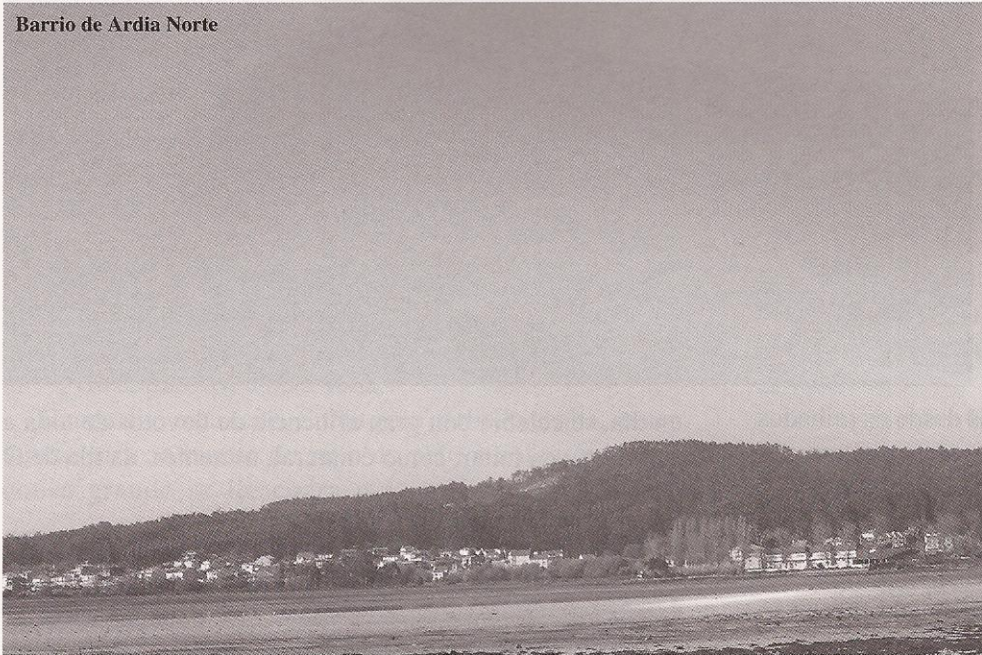
de que sexa Vilar de Ardia, como nos di o seu apelido, lugar ou barrio da península de O Grove; polo estilo poético, a temática e a localización do entorno onde se desenrolan as súas cantigas. Así o proba e o cren, entre outros, os máis prestixiosos filólogos da literatura medieval galega, o profesor Filgueira Valverde e Menéndez Pidal.

Ardía, polos documentos onde figura, ten a honra de ser o primeiro lugar, coma tal, de O Grove. Empezando na época romana na que recibía o nome de *Villam Ardenam*,

de aí seu nome, ou sexa, unha vila que fundamentalmente consistía nunha casa ou grupos de casas con dependencias anexas para cortes, outras para os criados e tamén para as ferramentas e demais pertenzas relativas ás explotacións agrarias que daquela eran a base da economía. Ou sexa, que a actual Ardia xa tiña entidade propia como núcleo de poboación. Isto non quere dicir que fose o primeiro núcleo de O Grove, pois existen xacementos arqueolóxicos noutros lugares da península con restos mais antigos. A partir dese núcleo ou vila foise asentando e adquirindo na Idade Media a maior relevancia, como consta, entre outros, en documentos do tempo do reinado de Alfonso III

e seguintes nos que cita os cambios de doazóns ou dominio dos territorios comarcais, coma a cesión por parte do reino á igrexa de Santiago e ao seu bispo Sisnando, das salinas da comarca de Noalla, a illa de *Ocobre* coas súas vilas e igrexas e todas as súas pertenzas e sen excluír a Vila de Ardia, (aquí dedúcese a importancia que tiña). Tamén, en ditos documentos, reconécese que as salinas foran propiedade do conde Pedro e do seu fillo Hermenexildo, emparentados con familias reais, e que residían en Vilar de Ardia, na segunda metade do século IX, o que nos demostra a relevancia deste lugar como cabeceira da importante zona das salinas co seu importante comercio, e da Lanzada, lugar estratéxico para a defensa das rías.

Barrio de Ardia Norte

de literatura desapareceu; non obstante, estes poucos datos proporcionaron un pequeno pero importante coñecemento que confirman e amplían os aspectos culturais, históricos e literarios desa época dos pobos onde se desenrolou. Polo tanto, para ter unha idea sobre o moi pouco coñecemento que hai deste xogar, é indispensable enmarcalo no ámbito histórico do entorno xeográfico onde se desenrolou a súa vida, a súa obra, así como no momento literario cultural e folclórico desa época.

O ÁMBITO HISTÓRICO-XEOGRÁFICO: ARDIA

O lugar de orixe do xogar, Pero de Ardia, aínda que hai algunhas diverxencias, parece que non dá lugar a dúbida

Esta situación privilegiada de Ardia prolóngase durante toda a Idade Media, sobre todo pola importancia das citadas salinas e pola proximidade a Compostela na ruta do mar de Arousa, chegando tamén ata o tempo dos reinados de Fernando III e do seu fillo Alfonso X, primeira época de esplendor da lírica galega e da maioría dos xograres. Sen embargo, Ardia, que tivo tanta relevancia dentro do contorno de O Grove e na zona do Salnés, quedou relegada a partir da Idade Moderna. Non ten restos nin testemuñas arqueolóxicas de ningunha época, nin sequera a tradición oral se acorda de que houbera alí algunha testemuña de interese histórico, pero haber, tivo que habelos. Seguramente foron desaparecendo pouco a pouco por non darlle importancia ou ben por falla de interese nos medios competentes nesa materia, e sen embargo a documentación escrita foi a única e moi importante para coñecer este interesante pasado.

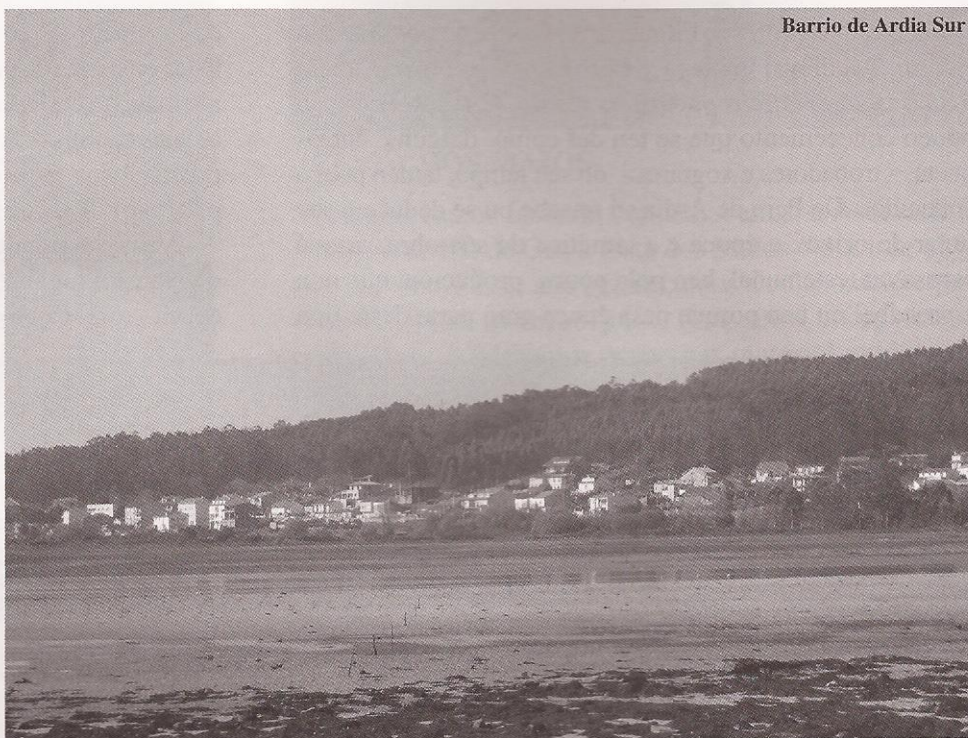
A OBRA DE PERO DE ARDIA

É necesario resaltar aquí a grande achega que os xograres e os trobadores fixeron á literatura galega e a peninsular, pois só no Cancioneiro da Vaticana máis de medio cento son galegos. Tanto é así, e a lírica galega medieval tiña tal prestixio, que dominou nas cortes de Castela ao menos desde os reinados de Fernando III ata Alfonso XI así como tamén en Portugal.

Pero de Ardia era un xograr, ou sexa, un poeta, cantor e músico ambulante que recitaba nas feiras, castelos e cidades o seu repertorio para deleite dos ouvintes; no caso concreto deste autor, as recitacións que se conservan desenrólanse en romarías, concretamente na de Santa Marta, o cal non quere dicir que non tivera outros temas, posiblemente que si, xa que debía ser un profesional con certa facilidade para a poesía, como proba a soltura e o dominio na composición das cantigas.

Da obra de Pero de Ardia, só se coñecen cinco cantigas, algunha incompleta, que figuran nos cancioneiros da Biblioteca Vaticana cos números 709 ó 713 e no Colocci Brancuti cos números 1.051 ó 1.055. Son do século XIII, no tempo do reinado do Rei Fernando III, co estilo literario e temático propio dos trobadores e xograres das Rías Baixas entre os que podemos citar, entre outros, a Martín Códax, Mendiño, Xoán de Cangas e Martín de Xinzo por ser dos mais coñecidos.

Do variado tipo de cantigas do cancioneiro Galego-Portugués, as de Pero de Ardia están encadradas nas chamadas “Cantigas de amigo” formadas por monólogos dunha moza **namorada na que expresa** o estado sentimental pola **ausencia ou pola conduta** do seu amigo coincidindo neste autor **de que a moza enamorada** sitúase na romaría de Santa Marta, **case seguro que a de Pontearnelas**, aínda de que tamén a **había en Cambados** onde, xa daquela e hoxe

Barrio de Ardia Sur

en día, se celebra con gran afluencia de devotos de toda a comarca, sen faltar, como é natural, as xentes da illa de O Grove.

Como mostra das cantigas de amigo de Pero de Ardia, citarei un par de poemas dos que se coñecen del:

(C.V. 709,4) Cuando m'el vir en Santa Marta estar
muy fremosa, meu amigo, ben ll'eu
querrá falar migo e non querre eu.
Entón me cuido ben d'el a vingar,
E por aquesto non teñ'eu en ren
Saña que sei onde verrá ben.

(C.V. 710,2.^a) Foi un día polo ver
a Santa Marta e maer
ú m'el xurou que morria
por mi, mais non me quería
tan gran ben como dicia.